

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

11 décembre 2003

PROPOSITION DE LOI

**modifiant l'article 478
du Code judiciaire**

(déposée par Mme Martine Taelman et
MM. Fons Borginon et Claude Marinower)

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

11 december 2003

WETSVOORSTEL

**tot wijziging van artikel 478 van
het Gerechtelijk Wetboek**

(ingediend door mevrouw Martine Taelman
en de heren Fons Borginon en
Claude Marinower)

Le droit de postuler devant la Cour de cassation appartient exclusivement, en matière civile, aux avocats à la Cour de cassation. Leur nombre, qui s'élève actuellement à vingt, est fixé par le Roi. Les auteurs de la présente proposition de loi proposent que le Roi fixe ce nombre sans tenir compte des avocats à la Cour de cassation qui sont âgés de plus de septante ans. Le barreau de cassation doit faire face à une charge de travail qui ne cesse de croître, notamment en raison de l'augmentation du nombre de causes ainsi que de l'ampleur et de la complexité de la législation. La mesure proposée doit permettre aux avocats concernés de continuer à remplir leur fonction, qui consiste également à filtrer, en donnant des avis, les différends soumis à la Cour de cassation.

Voor het Hof van Cassatie mogen enkel advocaten bij het Hof van Cassatie optreden in burgerlijke zaken. Hun aantal wordt vastgesteld door de Koning en bedraagt momenteel twintig. De indieners stellen voor dat de Koning, bij het bepalen van dit aantal, geen rekening zou houden met de advocaten bij het Hof van Cassatie die ouder dan zeventig jaar zijn. De balie van cassatie moet immers het hoofd bieden aan een steeds groeiende werkdruk, onder meer ten gevolge van het toenemende aantal zaken en de omvang en complexiteit van de wetgeving. De voorgestelde maatregel moet het de betrokken advocaten mogelijk maken hun functie voort te vervullen, een functie die er eveneens in bestaat door adviesverlening, een filter te vormen voor geschillen die aan het Hof van Cassatie voorgelegd worden.

<i>cdH</i>	: Centre démocrate Humaniste
<i>CD&V</i>	: Christen-Democratisch en Vlaams
<i>ECOLO</i>	: Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales
<i>FN</i>	: Front National
<i>MR</i>	: Mouvement Réformateur
<i>N-VA</i>	: Nieuw - Vlaamse Alliantie
<i>PS</i>	: Parti socialiste
<i>sp.a - spirit</i>	: Socialistische Partij Anders - Sociaal progressief internationaal, regionalistisch integraal democratisch toekomstgericht.
<i>VLAAMS BLOK</i>	: Vlaams Blok
<i>VLD</i>	: Vlaamse Liberalen en Democraten

<i>Abréviations dans la numérotation des publications :</i>	<i>Afkortingen bij de nummering van de publicaties :</i>
<i>DOC 51 0000/000 : Document parlementaire de la 51e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif</i>	<i>DOC 51 0000/000 : Parlementair document van de 51e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer</i>
<i>QRVA : Questions et Réponses écrites</i>	<i>QRVA : Schriftelijke Vragen en Antwoorden</i>
<i>CRIV : Compte Rendu Intégral, avec à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (sur papier blanc, avec les annexes)</i>	<i>CRIV : Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (op wit papier, bevat ook de bijlagen)</i>
<i>CRIV : Version Provisoire du Compte Rendu intégral (sur papier vert)</i>	<i>CRIV : Voorlopige versie van het Integraal Verslag (op groen papier)</i>
<i>CRABV : Compte Rendu Analytique (sur papier bleu)</i>	<i>CRABV : Beknopt Verslag (op blauw papier)</i>
<i>PLEN : Séance plénière (couverture blanche)</i>	<i>PLEN : Plenum (witte kaft)</i>
<i>COM : Réunion de commission (couverture beige)</i>	<i>COM : Commissievergadering (beige kaft)</i>

<i>Publications officielles éditées par la Chambre des représentants</i>	<i>Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers</i>
<i>Commandes :</i>	<i>Bestellingen :</i>
<i>Place de la Nation 2</i>	<i>Natieplein 2</i>
<i>1008 Bruxelles</i>	<i>1008 Brussel</i>
<i>Tél. : 02/ 549 81 60</i>	<i>Tel. : 02/ 549 81 60</i>
<i>Fax : 02/549 82 74</i>	<i>Fax : 02/549 82 74</i>
<i>www.laChambre.be</i>	<i>www.deKamer.be</i>
<i>e-mail : publications@laChambre.be</i>	<i>e-mail : publicaties@deKamer.be</i>

DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

La présente proposition de loi reprend le texte de la proposition de loi n° 913/001 de la 50ème législature.

Le droit de postuler et de conclure devant la Cour de cassation appartient exclusivement, en matière civile, à des avocats qui portent le titre d'avocats à la Cour de cassation. Bien qu'ils n'appartiennent pas à la Cour, les avocats du barreau de cassation relèvent cependant, dans une certaine mesure, de l'institution de cassation (KRINGS, E., « *Waarom een Balie van Cassatie ?* », in *Liber Amicorum Jozef Van Den Heuvel*, Anvers, Kluwer, 1999, (61), 68, abrégé ci-après en « *Waarom een Balie van Cassatie ?* »). Les avocats à la Cour de cassation sont considérés comme des officiers ministériels nommés par le Roi (de LEVAL, G., *Institutions judiciaires*, Liège, Faculté de Droit, 1992, 183, ar. 155 et 413, n° 332 ; ROUARD, P., *Traité élémentaire du droit judiciaire privé*, T. pré., II, Bruxelles, Bruylant, 1979, 614, n° 910 ; *Studiecentrum tot Hervorming van den Staat, Hervorming van de Rechtspleging*, III, 380).

La nature de la mission et la procédure nécessaire pour l'accomplir, à savoir un contrôle de la légalité, justifient la création de cette fonction spéciale de cassation (*Annales parlementaires*, Chambre, 4 mars 1987, 16 ; CAMBIER, C., *Droit judiciaire civil*, I, Bruxelles, Larcier, 1974, 680 ; ROUARD, P., *o.c.*, 614, n° 910 ; KRINGS, E., « *Kritische kanttekeningen bij een verjaardag* », *R.W.*, 1987-1988, (169), 186, n° 40, abrégé ci-après en « *Kritische kanttekeningen* » ; KRINGS, E., « *Waarom een Balie van Cassatie ?* »).

Par « fonction », on vise la fonction de cassation. Cette fonction est exercée par la Cour de cassation et par le barreau près cette Cour. La fonction se caractérise par sa nature. Le contrôle exercé par la Cour de cassation est double : la Cour contrôle, d'une part, la forme, et, en particulier, la motivation des décisions, et, d'autre part, elle contrôle l'interprétation et l'application du droit matériel (KRINGS, E., « *Kritische Kanttekeningen* », 183, n° 33). La mission essentielle de la Cour est de garantir l'uniformité en matière d'interprétation des lois. Celle-ci doit être et rester garantie par l'organisation de la fonction. L'uniformité d'interprétation est en effet essentielle dans un État de droit, en ce qu'elle garantit l'égalité entre les citoyens (KRINGS, E., « *Waarom een Balie van Cassatie ?*, 62).

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Dit wetsvoorstel neemt de tekst over van voorstel nr. 913/001 van de 50ste zittingsperiode.

Voor het Hof van Cassatie kunnen in burgerlijke zaken alleen advocaten optreden en conclusies nemen die de titel van 'advocaat bij het Hof van Cassatie' voeren. Hoewel de advocaten van de Balie van Cassatie niet tot het Hof behoren, maken zij enigszins wel deel uit van de cassatie-instelling (KRINGS, E., « *Waarom een Balie van Cassatie?* », in *Liber Amicorum Jozef Van Den Heuvel*, Antwerpen, Kluwer, 1999, (61), 68, hierna afgekort als « *Waarom een Balie van Cassatie?* »). De advocaten bij het Hof van Cassatie worden beschouwd als ministeriële ambtenaren die door de Koning worden benoemd (de LEVAL, G., *Institutions Judiciaires*, Luik, Faculté de Droit, 1992, 183, ar. 155 en 413, nr. 332; ROUARD, P., *Traité élémentaire du droit judiciaire privé*, T. pré., II, Brussel, Bruylant, 1979, 614, nr. 910; Studiecentrum tot Hervorming van den Staat, *Hervorming van de Rechtspleging*, III, 380).

De aard van de opdracht en de procedure die daarvoor nodig is, met name een wettigheidscontrole, rechtvaardigen het instellen van deze speciale cassatiefunctie (*Parl. Hand.*, Kamer, 4 maart 1987, 16; CAMBIER, C., *Droit judiciaire civil*, I, Brussel, Larcier, 1974, 680; ROUARD, P., *o.c.*, 614, nr. 910; KRINGS, E., « *Kritische kanttekeningen bij een verjaardag* », *R.W.*, 1987-88, (169), 186, nr. 40, hierna afgekort als « *Kritische kanttekeningen* »; KRINGS, E., « *Waarom een Balie van Cassatie?* »).

Met « functie » wordt bedoeld de cassatiefunctie. Die functie wordt waargemaakt door het Hof van Cassatie en door de Balie bij het Hof. De functie wordt gekarakteriseerd door haar natuur. De toetsing door het Hof van Cassatie is van tweeërlei aard: enerzijds een toetsing naar de vorm, in het bijzonder de toetsing van de motivering van de beslissingen en anderzijds een toetsing van de interpretatie en de toepassing van het materieel recht (KRINGS, E., « *Kritische kanttekeningen* », 183, nr. 33). De hoofdopdracht van het Hof is de eenheid bij de uitlegging en de interpretatie van de wetten te waarborgen. Die moet door de organisatie van de functie gewaarborgd worden en blijven. Een eenvoudige uitlegging is immers essentieel in een rechtsstaat, als waarborg voor de gelijkheid onder de burgers (KRINGS, E., « *Waarom een Balie van Cassatie?* », 62).

À la différence des cours d'autres pays, la Cour de cassation n'opère aucune sélection parmi les affaires qu'elle traite (voir Rapport de la Cour de cassation 1999, 261). La sélection s'effectue en fait par le truchement des avocats à la Cour de cassation, qui font office de filtre (KRINGS, E., « *Kritische Kanttekeningen* », 186). Ce filtre n'a pas tellement pour but de lutter contre l'arriéré, mais a essentiellement une utilité sociale, à savoir empêcher l'intentement de procédures vouées à l'échec. La Cour de cassation ne constitue pas un troisième degré de juridiction et un pourvoi devant elle ne sert pas à tirer une affaire en longueur (KRINGS, E., « *Kritische kanttekeningen* », 183 et KRINGS, E., « *Waarom een Balie van Cassatie ?* »). Dans le cadre de leur fonction de conseil, les avocats à la Cour de cassation expliquent pourquoi une procédure est non fondée ou vouée à l'échec. La cassation est en effet une voie de recours exceptionnelle (KRINGS, E., « *Waarom een Balie van Cassatie ?* », 63). Il faut indiquer au justiciable si, dans son cas, cette voie de recours exceptionnelle peut être exercée ou non. La première mission de l'avocat à la Cour de cassation est de donner son avis sur ce point. Cet avis peut et doit également se baser sur des circonstances extérieures à l'affaire, de la même manière que la Cour, lorsqu'elle statue, doit également tenir compte de telles circonstances (KRINGS, E., « *Waarom een Balie van Cassatie ?* », 66). Ces avis contribuent ainsi au maintien de la paix sociale. L'avis de l'avocat à la Cour de cassation doit permettre au justiciable de savoir pourquoi il ne peut pas se satisfaire d'une décision définitive ou pourquoi il doit précisément l'accepter.

Il existe une grande complémentarité entre le travail de la Cour de cassation et celui des avocats à la Cour de cassation. C'est pourquoi ils sont, à juste titre, soumis à des critères similaires en matière de composition et de sélection (KRINGS, E., « *Waarom een Balie van cassatie ?* », 65-69). Les professionnels de la Cour de cassation doivent avoir une vaste culture juridique. Ils doivent être capables de traiter un large éventail de sujets (KRINGS, E., « *Waarom een Balie van cassatie ?* », 66-67). L'influence de la spécialisation des praticiens du droit se fait également sentir à ce niveau (KRINGS, E., « *Waarom een balie van cassatie ?* », 66-67). Une spécialisation à la Cour de cassation n'exclut pas que les principes généraux et l'unité du droit restent déterminants, d'autant plus qu'il convient également de tenir compte des conséquences des arrêts pour d'autres ramifications du droit. Tous les aspects de la fonction exercée à la Cour de cassation relèvent donc du travail en équipe (KRINGS, E.,

In tegenstelling tot andere landen maakt het Hof van Cassatie geen selectie tussen de zaken die het behandelt (zie Verslag van het Hof van Cassatie 1999, 261). De advocaten bij het Hof van Cassatie vormen hier een filter (KRINGS, E., 'Kritische kanttekeningen', 186). Die filter geldt niet zozeer als strijd tegen de achterstand, maar heeft in de eerste plaats een maatschappelijk nut, het verhinderen van uitzichtloze rechtsplegingen. Een cassatieberoep is geen derde aanleg en dient niet om een zaak te rekken (KRINGS, E., «Kritische kanttekeningen», 183 en KRINGS, E., 'Waarom een Balie van Cassatie?'). Door hun adviesverlening leggen de advocaten bij het Hof van Cassatie uit waarom een rechtspleging ongegrond of uitzichtloos is. Cassatie is immers een uitzonderlijk rechtsmiddel (KRINGS, E., «Waarom een Balie van Cassatie?», 63). De rechtzoekende moet een antwoord krijgen waarom in zijn geval dit uitzonderlijk rechtsmiddel wel of niet kan worden toegepast. Dat is de eerste taak van de advocaat bij het Hof van Cassatie, daarover zijn zienswijze geven. Die zienswijze kan en moet ook steunen op omstandigheden die uitwendig zijn aan de zaak, zoals het Hof, wanneer het uitspraak doet, ook met dergelijke omstandigheden rekening moet houden (KRINGS, E., 'Waarom een Balie van Cassatie?', 63). Er moet op dit niveau rekening worden gehouden met wat de oplossing zou moeten zijn, als de omstandigheden en toestanden in de toekomst anders zouden zijn dan in de te beoordelen zaak (KRINGS, E., «Waarom een Balie van Cassatie?», 66). Aldus dragen die adviezen bij tot de maatschappelijke rust. Het advies van de advocaat bij het Hof van Cassatie moet het de rechtzoekende mogelijk maken te weten waarom hij geen genoegen moet nemen met een eindbeslissing of waarom hij er zich juist wel moet in schikken.

Er is een grote complementariteit tussen het werk van het Hof en deze van de Balie van Cassatie. Terecht gelden dan ook gelijkaardige samenstellings- en selectiecriteria, (KRINGS, E., «Waarom een Balie van Cassatie?», 65-69). Van de beoefenaars van de cassatietechniek wordt een brede juridische cultuur gevraagd. Zij moeten in staat zijn een breed spectrum van onderwerpen kunnen behandelen (KRINGS, E., «Waarom een Balie van Cassatie?», 66-67). De invloed van de specialisatie in het recht laat zich ook op dit niveau voelen (KRINGS, E., «Waarom een Balie van Cassatie?», 67). Specialisatie in cassatie sluit niet uit dat de algemene beginselen en de eenheid van het recht doorslaggevend blijven, temeer daar ook rekening moet gehouden worden met de gevolgen ten opzichte van andere rechtstakken. Voor alle aspecten van de cassatiefunctie geldt dus dat het teamwerk is (KRINGS, E., «Waarom een Balie van Cassatie?», 67). Zoals voor alle teams, geldt ook hier dat dit team be-

« *Waarom een Balie van cassatie ?* », 67). Comme c'est le cas pour n'importe quelle équipe, il convient que l'équipe en question reste restreinte pour pouvoir s'acquitter convenablement de son rôle (KRINGS, E., « *Waarom een Balie van cassatie ?* », 69).

En ce qui concerne la mission d'avis et surtout l'importance de cette mission, les rapports annuels de la Cour de cassation ne contiennent aucun chiffre, si tant est que des chiffres soient disponibles. C'est en procédant surtout à un filtrage que la Cour peut se consacrer à sa mission première. Ce faisant, la Cour contribue, par-dessus tout, à la paix sociale en assurant la sécurité juridique (KRINGS, E., « *Kritische kanttekeningen* », 184). Il ne sera pas rare que la tâche de l'avocat à la Cour de cassation consiste à replacer dans son contexte et à motiver de manière plus détaillée la décision qui lui est communiquée, afin que l'intéressé puisse l'accepter. Il arrive en effet qu'en raison de la surcharge de travail, les magistrats ne résument et n'expliquent pas suffisamment une décision correcte ou, en d'autres termes, qu'ils ne se soucient pas suffisamment de savoir si les motifs qu'ils font valoir sont compréhensibles. M. de Leval écrit par conséquent avec beaucoup de pertinence que les avocats à la Cour de cassation sont associés, fût-ce indirectement, au fonctionnement de la Cour elle-même (de LEVAL, G., *o.c.*, 183, n° 155, idem, KRINGS, E., « *Waarom een Balie van cassatie ?* », 68).

La finalité de la cassation requiert une procédure spécifique. L'exercice de la cassation exige non seulement un vif intérêt pour les questions juridiques, mais aussi une formation particulière (KRINGS, E., « *Waarom een Balie van cassatie ?* », 66 et 70).

Le nombre d'avocats à la Cour de cassation est fixé par le Roi. Celui-ci prend préalablement l'avis de la Cour de cassation. Le nombre d'avocats doit être suffisant pour leur permettre de remplir leur double fonction de filtre et d'avocat à la Cour, compte tenu du fait que la complexité croissante de la législation impose une spécialisation. Ce problème a été récemment reconnu de manière explicite dans le cadre des nominations du 26 avril 1999. D'autre part, le nombre d'avocats ne peut être constamment augmenté, et ce, pour la même raison que celle qui justifie qu'on ne puisse augmenter indéfiniment le nombre de conseillers à la Cour, à savoir que plus les intervenants sont nombreux, plus il est difficile de préserver l'uniformité de la jurisprudence et des avis (KRINGS, E., « *Waarom een Balie van Cassatie ?* », 69). L'arrêté royal du 4 avril 1980 a fixé le nombre d'avocats à seize. Au fil des ans et pour des raisons diverses, le nombre de causes a augmenté de façon substantielle (KRINGS, E.,

perkt moet blijven, wil het zijn rol adequaat kunnen vervullen (KRINGS, E., « *Waarom een Balie van Cassatie?* », 69).

Over de adviesverlening en vooral wat dit werk in omvang betekent, zijn geen cijfers opgenomen in de jaarverslagen van het Hof van Cassatie, laat staan dat die cijfers beschikbaar zijn. Vooral door de filtering kan het Hof zich toeleggen op zijn hoofdtaak. Dat op zich draagt, meer dan wat ook, bij tot de maatschappelijke rust, door rechtszekerheid (KRINGS, E., « *Kritische kanttekeningen* », 184). Niet zelden zal de taak van de advocaat bij het Hof van Cassatie erin bestaan de hem voorgelegde beslissing te kaderen of ruimer te motiveren opdat de betrokkene haar alsnog aanvaardbaar zal bevinden. Het gebeurt immers dat door de werkoverlast de magistraten een juiste beslissing onvoldoende plaatsen en uitleggen, dat zij m.a.w. te weinig oog hebben of hun motieven wel begrijpelijk zijn. de LEVAL schrijft dan ook zeer terecht dat de advocaten bij het Hof van Cassatie, zij het indirect, betrokken zijn bij de werking van het Hof zelf (de LEVAL, G., *o.c.*, 183, nr. 155, idem (KRINGS, E., « *Waarom een Balie van Cassatie?* », 68).

De finaliteit van de cassatietechniek vereist een eigen procedure. De beoefening van de techniek vergt niet alleen een brede juridische belangstelling, maar ook een bijzondere opleiding (KRINGS, E., « *Waarom een Balie van Cassatie?* », 66 en 70).

Het aantal advocaten bij het Hof van Cassatie wordt door de Koning bepaald. Vooraf wint de Koning daarover het advies in van het Hof van Cassatie. Het aantal advocaten moet voldoende zijn om zijn dubbele taak van filter en advocaat voor het Hof waar te kunnen maken, rekening houdend met een wetgeving die als maar ingewikkelder wordt, wat tot specialisatie noopt. Dit probleem werd laatst nadrukkelijk in de afweging erkend bij de benoemingen van 26 april 1999. Anderzijds kan het aantal advocaten ook niet voortdurend worden opgetrokken om dezelfde reden als deze waarom het aantal raadsheren in het Hof niet blijvend kan worden opgetrokken, met name hoe groter de groep is, hoe moeilijker het is de eenheid in de rechtspraak en adviesverlening te bewaren (KRINGS, E., « *Kritische kanttekeningen* », 184; KRINGS, E., « *Waarom een Balie van Cassatie?* », 69). Het koninklijk besluit van 4 april 1980 heeft het aantal vastgesteld op zestien. Het aantal zaken is, om verschillende redenen, in de loop der

« *Kritische kanttekeningen* », 182-183, voir également les rapports de la Cour de cassation 1998 et 1999). L'arrêté royal du 10 août 1998 (*Moniteur belge* du 25 août 1998) a modifié l'arrêté royal du 4 avril 1980 et a porté le nombre d'avocats à la Cour de cassation à vingt.

On est en droit de se demander si vingt avocats suffisent pour filtrer les affaires efficacement et de manière socialement acceptable. Le nombre préconisé initialement était supérieur. Au vu de l'ampleur de la législation, de sa complexité et des problèmes posés par le rapport existant entre les différentes normes, il ne paraît pas déraisonnable de considérer qu'il faudrait davantage d'avocats. La présente proposition de loi ne vise cependant pas à accroître le nombre d'avocats, ce qui pourrait au demeurant se faire par voie d'arrêté royal.

Dans la pratique, les avocats à la Cour de cassation sont recrutés parmi les avocats ayant suivi la formation professionnelle (KRINGS, E., « *Waarom een Balie van Cassatie ?*, 69). Il paraît dès lors injustifié de craindre que l'augmentation du nombre d'avocats entraîne également une augmentation du nombre de causes portées devant la Cour. En revanche, plus nombreux, les avocats pourront mieux remplir leur fonction d'avis, de sorte que la Cour pourra mieux se consacrer à sa mission principale. Cependant, ainsi qu'il a déjà été indiqué, cette question ne relève pas de la présente proposition de loi.

En revanche, une extension insuffisante du barreau de cassation risque d'avoir pour effet, eu égard à l'évolution de la législation évoquée ci-dessus, que des affaires de principe ne soient pas soumises ou pas soumises correctement à la Cour, de sorte que l'absence d'interprétation uniforme risque, de manière sournoise, de semer le trouble au sein de la société. Le Roi en a partiellement tenu compte, sur l'avis de la Cour, en étalant l'extension de cadre. Si l'étalement de l'extension peut se concevoir pour mieux pouvoir évaluer ses effets et son efficacité, il appartient en définitive au législateur de veiller à ce que la Cour de cassation dans son ensemble puisse fonctionner.

Outre le problème des besoins créés par l'évolution de la législation (notamment la spécialisation), il faut souligner, au niveau de l'organisation, le problème des rapports entre les rôles linguistiques. Il ressort des rapports annuels de la Cour de cassation de 1998 et 1999 qu'elle traite beaucoup plus d'affaires en néerlandais. En 1997-1998, le rapport était de 59% d'affaires

jaren enorm toegenomen (KRINGS, E., « *Kritische kanttekeningen* », 182-183, zie ook de Verslagen van het Hof van Cassatie 1998 en 1999). Het koninklijk besluit van 10 augustus 1998 (*Belgisch Staatsblad*, 25 augustus 1998) herzielt het koninklijk besluit van 4 april 1980 en stelt het aantal advocaten bij het Hof van Cassatie vast op twintig.

Men kan zich afvragen of twintig advocaten wel volstaan om een efficiënte en maatschappelijk aanvaardbare filter te vormen. Er was oorspronkelijk een hoger aantal vooropgezet. Het lijkt niet onredelijk om aan te nemen dat ingevolge de omvang van de wetgeving, de complexiteit ervan en de problemen die ontstaan door de verhouding van de verschillende normen, een groter aantal advocaten nodig is. Nochtans strekt dit voorstel er niet toe om het aantal advocaten uit te breiden. Dat zou trouwens mogelijk zijn bij koninklijk besluit.

In de praktijk worden de advocaten bij het Hof van Cassatie gerecruteerd onder de advocaten die de beroepsopleiding gevolgd hebben (KRINGS, E., « *Waarom een Balie van Cassatie?* », 69). De vrees dat met het aantal advocaten ook de zaken voor het Hof zou toenemen, lijkt dan ook ongegrond. Een groter aantal zal eerder de adviesfunctie beter kunnen invullen, zodat het Hof zich beter aan zijn hoofddopdracht zal kunnen wijden, maar dat is zoals gezegd, hier niet aan de orde.

Het gevaar bestaat wel dat door een onvoldoende uitbouw van de Balie van Cassatie, rekening houdend met de hoger geschetste evolutie in de wetgeving, principezaken niet of niet accuraat aan het Hof worden voorgelegd zodat bij gebreke van een eenvormige interpretatie op een sluimerende wijze een maatschappelijke onrust ontstaat. De Koning heeft, op advies van het Hof, daar gedeeltelijk op ingespeeld door een gespreide kaderuitbreiding. De spreiding van de uitbreiding is aannemelijk om beter de gevolgen en de efficiëntie daarvan te kunnen beoordelen. Het blijft uiteindelijk wel de taak van de wetgever om waakzaam te zijn bij de werkbaarheid van het geheel van het cassatiegebeuren.

Naast het probleem van de noden die rijzen door de evolutie in de wetgeving (o.m. specialisatie) is er wat de organisatie betreft ook het probleem van de taalverhouding. Uit de Jaarverslagen van het Hof van Cassatie 1998 en 1999 volgt dat er beduidend meer Nederlandstalige zaken zijn. In het jaar 1997-98: 59% NI / 41% Fr (Jaarverslag 1998, blz. 229). Voor het jaar

en néerlandais et de 41% d'affaires en français (rapport annuel 1998, p. 229). Pour l'année 1998-1999, le rapport est passé à 63% contre 37% (rapport annuel 1999, p. 241). Ces chiffres ne concernent que les affaires dont la Cour est saisie. Il ne serait pas invraisemblable qu'elle donne également davantage d'avis dans des affaires en néerlandais. Bien que ni le législateur ni le Roi n'ait scindé les avocats à la Cour de cassation en deux groupes de taille identique, telle est néanmoins la pratique. Il y a donc, aujourd'hui, dix avocats néerlandophones et dix avocats francophones à la Cour de cassation. Il en résulte, en ce qui concerne les affaires en néerlandais, une inégalité en matière d'accès au juge suprême, même si le problème ne se pose que dans le cadre des avis prodigués par les avocats à la Cour. L'accès aux voies de recours extraordinaires doit également être garanti de manière identique.

Le fonctionnement optimal du barreau de cassation dépend également des règles régissant cette fonction spécifique, qui relèvent, elles, de la compétence du législateur. La fonction ministérielle dont est investi l'avocat à la Cour de cassation est un emploi à vie. Une fois qu'on est avocat à la Cour, on reste un des vingt avocats à la Cour jusqu'à la démission ou au décès, même si l'on n'exerce plus pleinement la fonction pour diverses raisons. Le volume de travail énorme lié à l'évolution de la société remet cette règle en question. Il est normal et compréhensible que les avocats à la Cour de cassation ne puissent déployer en permanence la même activité. Force est ainsi de constater que les différents membres du barreau de cassation ont 70 ans ou plus. Il arrive dès lors trop souvent, dans la pratique, que le travail doive être effectué par un groupe plus restreint et que la fonction soit, *de facto*, déléguée moyennant signature, de la même manière qu'une fonction peut être conférée sur réquisition. Dans la pratique, les avocats à la Cour se spécialisent également, ainsi qu'il a été souligné récemment à l'occasion des nominations du 26 avril 1999. Tous ces éléments font que des personnes compétentes n'acquiescent pas l'expérience suffisante, voire aucune expérience, phénomène qui est accentué par la concentration de fait de ces fonctions ministérielles dans des cabinets. Ce dernier aspect pose également un problème lorsqu'une fonction doit être conférée en cas de conflit d'intérêts. En raison de la composition du barreau de la Cour de cassation, cette situation est plutôt préjudiciable, *hic et nunc*, à l'administration de la justice en langue néerlandaise.

En procédant à une légère modification, le législateur peut optimiser le fonctionnement de la Cour de cassation, et ce, sans perturber les équilibres existants. C'est la raison pour laquelle nous ne proposons pas

1998-1999 loopt dat op tot 63% NI / 37% Fr (Jaarverslag 1999, blz. 241). Deze cijfers gelden enkel voor de zaken die hangen bij het Hof. Het lijkt niet onaannemelijk dat er ook een grotere adviespraktijk is voor Nederlandstalige zaken. Hoewel noch de wetgever, noch de Koning de advocaten van het Hof van Cassatie paritair opgedeeld heeft in groepen van dezelfde grootte, is dat wel de praktijk. Aldus zijn er vandaag 10 Nederlandstalige en 10 Franstalige advocaten bij het Hof van Cassatie. Dit veroorzaakt, voor wat Nederlandstalige zaken betreft, een probleem van ongelijke toegang tot de hoogste rechter, ook al is het in het kader van de adviespraktijk van de advocaten bij het Hof. Ook de toegang tot de uitzonderlijke rechtsmiddelen moet op gelijke wijze worden gewaarborgd.

De optimale werking van de Balie bij Cassatie wordt ook bepaald door de regels die deze specifieke functie beheersen en dat is wel de taak van de wetgever. De ministeriële functie van advocaat bij het Hof van Cassatie is een ambt voor het leven. Eens advocaat bij het Hof, blijft men één van de twintig, tot zijn ontslag of overlijden, ook al oefent men om uiteenlopende redenen de functie niet meer ten volle uit. De hoge werkdruk die de evoluerende samenleving met zich brengt, stelt deze regel in vraag. Het is normaal en begrijpelijk dat de leden van de Balie van het Hof van Cassatie niet blijvend dezelfde activiteit aan de dag kunnen leggen. Zo moet vastgesteld worden dat verschillende leden van de Balie van Cassatie 70 jaar of ouder zijn. Daardoor wordt in de praktijk wel al te dikwijls de werklast op een kleinere groep gelegd en wordt het ambt *de facto*, onder handtekening, gedelegeerd, vergelijkbaar met de ambtsverlening op vordering. In de praktijk gaan de advocaten bij het Hof zich ook specialiseren, zoals recentelijk bij de benoemingen van 26 april 1999 onderstreept werd. Door al deze omstandigheden kunnen waardevolle krachten geen of onvoldoende ervaring opdoen, wat geaccentueerd wordt door de feitelijke concentratie van deze ministeriële ambten in kantoorstructuren. Dat laatste geeft ook een probleem voor de ambtsverlening ingevolge tegenstrijdigheid van belangen. Door de samenstelling van de Balie van het Hof van Cassatie wegen de nadelige gevolgen hiervan *hic et nunc* eerder op de Nederlandstalige rechtsbedeling.

De wetgever kan door een kleine bijsturing de werking van het cassatiegebeuren optimaliseren. Dit kan zonder de bestaande evenwichten te verstoren. Daarom stellen wij niet voor het kader van de Balie van Cassa-

d'étendre le cadre du barreau de cassation (la nécessité de procéder à une telle extension sera évaluée par le Roi en accord avec la Cour de cassation), mais de fixer une limite d'âge pour déterminer le nombre d'avocats près la Cour de cassation. Cela signifie qu'une sorte d'éméritat serait instauré pour les avocats près la Cour de cassation. Ils resteraient avocats près la Cour, mais ceux qui ont dépassé l'âge de 70 ans ne seraient plus pris en compte pour fixer l'effectif du corps, qui est de 20 unités. Ce système est identique à celui qui prévaut dans la magistrature. La limite d'âge serait la même que pour l'éméritat, à savoir 70 ans. Une situation comparable s'est d'ailleurs produite pour une autre charge ministérielle, à savoir celle d'huissier de justice (voir Doc. Chambre, S.E. 1979, 88/1). C'est à juste titre que les développements de la proposition de loi modifiant l'article 515 du Code judiciaire attiraient l'attention sur le fait qu'il n'était pas équitable d'obliger une personne relevant du régime de pension des indépendants de cesser son activité indépendante (Doc. Chambre, S.E. 1979, 88/1). C'est la raison pour laquelle la limite d'âge est prise en considération uniquement pour fixer le nombre d'huissiers de justice. L'article 515 du Code judiciaire a été modifié en ce sens. Une modification analogue s'impose pour les avocats près la Cour de cassation.

La présente proposition n'a aucune incidence financière.

tie uit te breiden (de noodzaak daartoe zal door de Koning in samenspraak met het Hof van Cassatie worden geëvalueerd), maar wel om een leeftijdsgrens in te voeren voor het bepalen van het aantal advocaten bij het Hof van Cassatie. Dat betekent dat a.h.w. een emeritaat voor de advocaten bij het Hof van Cassatie wordt ingevoerd. Zij blijven advocaat bij het Hof, maar vanaf 70 jaar worden zij niet meer meegeteld om de korpssterkte van 20 te bepalen. Net zoals bij het magistratenkorps dus. Die leeftijdsgrens zou dan kunnen gesteld worden op deze van het emeritaat, te weten 70 jaar. Een vergelijkbare situatie heeft zich overigens voorgedaan bij een ander ministerieel ambt, namelijk dat van gerechtsdeurwaarder (zie *Parl.St.*, Kamer, B.Z. 1979, 88/1). Terecht werd in de toelichting van het wetsvoorstel tot wijziging van artikel 515 van het Gerechtelijk Wetboek gewezen op de onbillijkheid om iemand die onder het pensioenstelsel van de zelfstandigen valt te verplichten zijn zelfstandige arbeid stop te zetten (*Parl.St.*, Kamer, B.Z. 1979, 88/1). Daarom wordt de leeftijdsgrens enkel in aanmerking genomen voor het bepalen van het aantal. Artikel 515 van het Gerechtelijk Wetboek is in die zin gewijzigd. Een gelijkaardige wijziging dringt zich op voor de advocaten bij het Hof van Cassatie.

Dit voorstel heeft geen financiële gevolgen.

Martine Taelman (VLD)
Fons Bordinon (VLD)
Claude Marinower (VLD)

PROPOSITION DE LOI

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 77 de la Constitution.

Art. 2

Dans l'article 478 du Code judiciaire, l'alinéa suivant est inséré entre les alinéas 1er et 2 :

« Le nombre d'avocats près la Cour de cassation, fixé par le Roi, ne comprend pas ceux qui ont dépassé l'âge de 70 ans. »

17 octobre 2003

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet.

Art. 2

In artikel 478 van het Gerechtelijk Wetboek wordt, tussen het eerste en het tweede lid, het volgende lid ingevoegd:

«In het door de Koning bepaalde aantal advocaten bij het Hof van Cassatie zijn zij die de leeftijd van 70 jaar hebben overschreden, niet inbegrepen.»

17 oktober 2003

Martine Taelman (VLD)
Fons Bordinon (VLD)
Claude Marinower (VLD)

TEXTE DE BASE

10 octobre 1967

Code judiciaire

Art. 478

Le droit de postuler et de conclure devant la Cour de cassation appartient exclusivement, en matière civile, à des avocats qui portent le titre d'avocats à la Cour de cassation. La disposition qui précède ne s'applique pas à la partie civile en matière pénale. Le nombre des avocats, après avis de la Cour de cassation, est fixé par le Roi qui les nomme sur une liste de trois candidats, arrêtée par la Cour en assemblée générale pour chacune des places à pourvoir; l'expédition de la délibération est adressée par la Cour au ministre de la Justice.

Pour être candidat, il faut être inscrit au barreau depuis dix ans au moins.

Avant d'entrer en fonction, les avocats à la Cour de cassation prêtent, devant la cour, le serment prescrit à l'article 429.

TEXTE DE BASE ADAPTE A LA PROPOSITION

10 octobre 1967

Code judiciaire

Art. 478

Le droit de postuler et de conclure devant la Cour de cassation appartient exclusivement, en matière civile, à des avocats qui portent le titre d'avocats à la Cour de cassation. La disposition qui précède ne s'applique pas à la partie civile en matière pénale. Le nombre des avocats, après avis de la Cour de cassation, est fixé par le Roi qui les nomme sur une liste de trois candidats, arrêtée par la Cour en assemblée générale pour chacune des places à pourvoir; l'expédition de la délibération est adressée par la Cour au ministre de la Justice.

Le nombre d'avocats près la Cour de cassation, fixé par le Roi, ne comprend pas ceux qui ont dépassé l'âge de 70 ans.¹

Pour être candidat, il faut être inscrit au barreau depuis dix ans au moins.

Avant d'entrer en fonction, les avocats à la Cour de cassation prêtent, devant la cour, le serment prescrit à l'article 429.

¹ Art. 2: insertion.

BASISTEKST

10 oktober 1967

Gerechtigelijk Wetboek

Art. 478

Voor het Hof van Cassatie kunnen in burgerlijke zaken alleen advocaten optreden en conclusies nemen, die de titel van advocaat bij het Hof van Cassatie voeren. De voorgaande bepaling geldt niet voor de burgerlijke partij in strafzaken. Het aantal advocaten wordt, na advies van het Hof van Cassatie, bepaald door de Koning, die hen benoemt uit een lijst van drie kandidaten, door het hof in algemene vergadering vastgesteld voor ieder van de te begeben plaatsen; de uitgifte van de beslissing wordt door het hof aan de minister van Justitie gezonden.

De kandidaten moeten sedert ten minste tien jaar bij de balie ingeschreven zijn.

Alvorens de advocaten bij het Hof van Cassatie hun ambt aanvaarden, leggen zij vóór het hof de in artikel 429 voorgeschreven eed af.

BASISTEKST AANGEPAST AAN HET VOORSTEL

10 oktober 1967

Gerechtigelijk Wetboek

Art. 478

Voor het Hof van Cassatie kunnen in burgerlijke zaken alleen advocaten optreden en conclusies nemen, die de titel van advocaat bij het Hof van Cassatie voeren. De voorgaande bepaling geldt niet voor de burgerlijke partij in strafzaken. Het aantal advocaten wordt, na advies van het Hof van Cassatie, bepaald door de Koning, die hen benoemt uit een lijst van drie kandidaten, door het hof in algemene vergadering vastgesteld voor ieder van de te begeben plaatsen; de uitgifte van de beslissing wordt door het hof aan de minister van Justitie gezonden.

In het door de Koning bepaalde aantal advocaten bij het Hof van Cassatie zijn zij die de leeftijd van 70 jaar hebben overschreden, niet inbegrepen.¹

De kandidaten moeten sedert ten minste tien jaar bij de balie ingeschreven zijn.

Alvorens de advocaten bij het Hof van Cassatie hun ambt aanvaarden, leggen zij vóór het hof de in artikel 429 voorgeschreven eed af.

¹ Art. 2: invoeging